

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կես ստորակարգ
և 7 անգամ 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ. 5 ԿՕՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցեն՝ Тифлис, редакция «Мшакъ»
Сергиевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction «Mschak»
Խմբագրատան տ է Լ է Ֆ օ Ն № 2-53.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտան 10-2
(բացը կիրակի և տոն օրերից)
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լիզով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խւրաքանչիւր ատոյատեղին 10-20 կօպ.
Տպարանի տ է Լ է Ֆ օ Ն № 67.

ՄՇԱԿ
Հասցեն՝ ТИФЛИСЪ, Редакция «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՅ ՄԻՆՈՒՆԵՐԻ
ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՉԻՂ 4 ՐՈՒԲ.
Սուգ. 1-ից մինչև հոկտ. 1-ը-85 կ:
Բաժանորդագրվել կարելի է խառնակերպ ամսի
1-ից սկսած:

Հասցեն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև ինչ հասցեն և 40 կ. խառնակերպը չճշմ. ՀՆԻ ՀԱՍՑԵՆ և 40 կ. շտապարկը ներկայից հասցեն փոխելու վերաբերյալ մ. Վ. ԹՈՂՎԱԿՆԻ ԱՆՉԵՏՏԵՆԻԱՆԸ:

Ինչո՞ւ ԲՈՂՎԱԿՆԻ ԱՄԻՊՎԵՅ ՊԱՏԵՐԱԶ-ՄԵՆՈՒ
«Ա. Յր.»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը խոսակցութիւն է ունեցել թղթար պատգամաւորներից մէկի հետ:
«Բօլզարիան»-տակ է պատգամաւորը, յոյս ունի, թէ մեծ պետութիւնները, մասնաւոր Ռուսաստանը կը սնդեն Թիւրքիային՝ կատարելու Լոնդոնի պայմանագրերը Գժարագրաբար, մենք յուսախար եղանք: Մեծ պետութիւնները, որոնց թուով և Ռուսաստանը, Բօլզարիան զո՞ր բերին իրանց սեփական շահերին, նրանք խորհուրդ տուին մեզ անմիջական բանակցութիւններ սկսել Թիւրքիայի հետ այն հարաւոր, որ Արքայապետը զիջանի մեր կողմից նրան, որի փոխարէն մեծ պետութիւնները խոստանում են չափաւորել Թիւրքիայի պահանջները մնացած հարցերի նկատմամբ:

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել 1 Երեւի վրա խւրաքանչիւր ատոյատեղին (պետեմբեր 20-ը, IV Երեւի վրա-10 կօպ):
Վոլկոնցի գրքեր գտնվող անկիւնի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են Մոսկովայում-Центральная Контора Объявлений Торг. Дома Л. и Э. Метца и К. և նրա բաժանմունքներում-Волжском Морская, 11, Կարգաւորում՝ Маршальская, 130, Վիեննայում՝ Божья 32, Պարիզում՝ Плязад Вержи 8
1913 թ.ի ստորակարգ բաժանորդները, որոնք առ 1-ին յունվարի 1914 թ. լրի վճարում կունենան բաժանորդական 10 ռուբլի, ծրիարար կը ոտանան հետևել 2 գրքերը: 1) «Մշակ» և 2) «Մշակի» բաժանում նակ:
ԱՂԱՍԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԵ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ռուսաստանի կառավարութիւնը յունց կառավարութիւններ յանձնեց յայն պատերազմական գերիները ցուցակը և ազատեց պատերազմի ժամանակ գերած յոյներին: Յոյն կառավարութիւնը մերժեց ներկայացնել բոլոր գերիների ցուցակը և ցանկութիւնը յայտնեց գերիներին փոխանակել առանց որևէ ցուցակի: Մինչդեռ Յունաստանում գտնվող բանտարկիւր բոլոր գերիները թուով կան պաշտօնատեր, բանկային և պատուիր ծառայողներ և այլ անձինք, որոնց չի կարելի դուսել պատերազմական գերիների շարքում: Յոյները ոչ միայն չեն արձակում նրանց, այլ և ենթարկում են դանազան ճնշումներ:

«Ա. Յր.»-ի Ն. Մարտի թղթակիցը խոսակցութիւն է ունեցել թղթար պատգամաւորներից մէկի հետ:
«Բօլզարիան»-տակ է պատգամաւորը, յոյս ունի, թէ մեծ պետութիւնները, մասնաւոր Ռուսաստանը կը սնդեն Թիւրքիային՝ կատարելու Լոնդոնի պայմանագրերը Գժարագրաբար, մենք յուսախար եղանք: Մեծ պետութիւնները, որոնց թուով և Ռուսաստանը, Բօլզարիան զո՞ր բերին իրանց սեփական շահերին, նրանք խորհուրդ տուին մեզ անմիջական բանակցութիւններ սկսել Թիւրքիայի հետ այն հարաւոր, որ Արքայապետը զիջանի մեր կողմից նրան, որի փոխարէն մեծ պետութիւնները խոստանում են չափաւորել Թիւրքիայի պահանջները մնացած հարցերի նկատմամբ:

ՆԵՐՄԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ վշտով յայտնում է զպրօցի նախկին աշակերտներին, ուսուցիչներին, հոգաբարձուներին, բոլոր ծառայակիցներին և նաև հասարակութիւնը, որ սեպտեմբերի 10-ի գիշերը երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց զպրօցի բազմաշառ վերակացու:

ՊԱՐՈՆ ԳՐԻԳՈՐԸ
(ԳՐԻԳՈՐ ՏԵՐ-ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ)
Յուզարկաւորութիւնը երեքշաբթի ցերեկվայ ժամը 10-ին զպրօցի շինութիւնից զվրի վանքի առևեկիցին Թարսումը իջնակների գերեզմանատանը:

Սօֆիա. — Նէվրոսիայի քաղաքագլխի օգնականը հետադարձ է, որ Մէրսից և Դէմիր-Հիսարից փախած բօլզարները չեն կարողանում հարբանք փոքրաւուսու, որովհետև նրանց պահում են յոյները:
Մեկնեցին մի խումբ ինժեներներ իրատօժ-Գիւմրի շինարարական ընկերության հետազոտութիւնների համար:
Բօլզարիան գործակալութիւնը հերքում է արտասահմանեան լրագրիչների այն տեղեկութիւնը, թէ բօլզարները կործանել են Մէլիկը: Ընդհակառակը, յոյներն են, որ ոչնչացրել են Մարուսիցան և Պէտրիան: 2050 բօլզար, Ֆլորինի շրջանից, մեռնում են քաղցից Արշախէյակի անմարդաբնակ կղզիներում:
Պահեստի զինուորները արձակվում են սեպտ. 10-ին:
Վիեննա. — «Կոր. Բիւրօյին» հարորդում են Վարսից. «Յրէկ կայացաւ բազմաժողով միտինգ և ընդունեց Էստր-փաշային դատաւիտող բանաձև: Միտինգին մասնակցողները բարեկամական ցույց արին աւստրո-ունգարական և իտալական հիւպատոսարանների կողմ»:
Բելգրադ. — Ալբանիայի սահմաններում տեղի ունեցող անկարգութիւնների պատճառով կառավարութիւնը արգելեց արևմտեան մասնի սերբիական հողատար և յայտնեց, որ սերբ գործերը հարկաբար կը լինեն գրասեղ թուրք ռազմականները Ալբանիայում:
Բելգրադ. — Պաշտօնական «Սամուգրայան» ընդգծում է սերբ-ալբանական սահմանագիծում տիրող դրուժնական լրջութիւնը և պարտաւում է պրօֆուկատոր գործակալների գործունեութիւնը, որոնք քարտուղ են արևմտական ապստամբութիւնը:
Պետոք թագաւորը վերադարձաւ Բելգրադ:
Սերբիական կառավարութիւնը լիազօրեցրեց արտասահմանեան իր ներկայացուցիչներին յիշեցնել մեծ պետութիւնների կառավարութիւններին այն փոսեղի մասին, որ սպանում է Սերբիային Ալբանիայի կողմից, որ ներկայումս գտնվում է իրապարտ աշխարհային պայմաններում: Այդ փոսեղը կը ստանայ անարկու ընտրութիւն, եթէ կարգուկանօնը Ալբանիայում ժամ առաջ չը վերականգնվի: Կառավարութիւնը հարկաբար կը նորից դրուել արտաւազմակերպեր: Նա համոզվում է, որ այդօրինակ գործողութիւնը ոչ միայն բոլոր է իր իրաւունքից, այլ և կարող է իր պարտականութիւնը: Չիւրդական միտինգը կարգադրել է ուժեղացնել սահմանադրման գիւղերի կազմը:

«Ա. Յր.»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը խոսակցութիւն է ունեցել թղթար պատգամաւորներից մէկի հետ:
«Բօլզարիան»-տակ է պատգամաւորը, յոյս ունի, թէ մեծ պետութիւնները, մասնաւոր Ռուսաստանը կը սնդեն Թիւրքիային՝ կատարելու Լոնդոնի պայմանագրերը Գժարագրաբար, մենք յուսախար եղանք: Մեծ պետութիւնները, որոնց թուով և Ռուսաստանը, Բօլզարիան զո՞ր բերին իրանց սեփական շահերին, նրանք խորհուրդ տուին մեզ անմիջական բանակցութիւններ սկսել Թիւրքիայի հետ այն հարաւոր, որ Արքայապետը զիջանի մեր կողմից նրան, որի փոխարէն մեծ պետութիւնները խոստանում են չափաւորել Թիւրքիայի պահանջները մնացած հարցերի նկատմամբ:

Մասնաւորութիւնը համազօր հանդիսացաւ Թիւրքիայից ողորմութիւն ակնկալելուն, վասն զի այժմ անհայտն է Բօլզարիայի գոյութեան հարցը: Եթէ մենք չը համաձայնեց Թիւրքիայի թիւրքաբան պայմաններին, նա անպայման առիթից կօղով իր գործերը անպաշտան Բօլզարիայի խորքը ուղարկելու: Այդ պայմանաւրէի հանդէպ մեզ ուղիղ ոչինչ չէ մտած, բայց եթէ համաձայնել մեզ առաջարկող բոլոր պահանջներին՝ վնասողով մենք զրկված կըք թիւրքական պահանջները քննելու: Հարաւորութիւնը անպատճառ, այդ պահանջները ուղարկվում են մեզ ուղիղաւորում ձևով ընդունել կամ մերժել: Իսկ ինչ են պահանջում մերանց Սլլլլլլլ, ստակին պաշտօնական բանակցութիւնների ժամանակ, թիւրքերը պահում էին զիջելու իրանց Ալբանաւորսի երկաթուղային կայարանը և Կըրք-Գիլիսէն: Երբ մենք դրանց զիջեցինք, միայնից պահանջեցին նաև Դիւթաւկան և Օրթաքէյոլը: Ճշմարտի կերպ վարվեցին թիւրքերը և պատերազմական գերիների հարցում: Սկզբում մեզ խոստացան վճարել նրանց պահանջը համար, իսկ յետոյ մերժեցին: Ինչ վերաբերում է Թիւրքիայից մեզ առաջարկող անտեսական արտօնութիւններին, իբրև վաճառատուցում նրանց բոլոր պահանջները կատարելու դէպքում, այդպիսիները (արտօնութիւններ) զիւրաւորակէ վերաբերում են Մուստաֆա-փաշա-Կէլէ-Ալպի երկաթուղաբնի, որ մասամբ անցնելու է Թիւրքիային:
«Այդ ստիճան ստորացման Բօլզարիային հասցրին նաև և առաջ Դանիւլը, Երկրորդ Սաղոսիլը և Երկրորդ մակիզօնացիք: Մի քանի տարի առաջ ազգային ժողովում Դանիւլը յայտնեց, որ Բօլզարիան չը պէտք է ունենայ այլ արտաքին քաղաքականութիւն: Երբ այդպիսիքը, որպեսին նրան իր մասնաճէ Ռուսաստանը: Բօլզարիան ընթացաւ այդ ճանապարհով և առաջին քայլը կաւա յայն, որ Ռուսաստանը պահանջեց կնքել բալկանեան դաշնակցութիւնը: Եւ ահա, չը նայած որ դաշնակցութեան պայմանները միայն այն էր, որպէսզի ուսուց կայարը միջնորդի զեր կատարել Բօլզարիայի և Սերբիայի միջև տարաձայնութիւնը ծագելու դէպքում, Սաղոսիլը անկողնից թող տուց մեզ և իրը բալկանեան ժողովուրդներին համար կորստաբեր կըրաւորական պատերազմը... Մակիզօնացիները՝ Բօլզարիային պատճառեց միայն ամենից աւելի է: Իրանց զազանութիւններով ու կողորմաներով բօլզարական պետական զանձարանի այդ պաշտօնները վարակաւ կեցին այնպիսի ուսուցող Բօլզարիայի իր թիւրքաբան իր թուրք յոյժերը գործարկեց ներքին ուժեղացման վրա:
«Մենք չենք կրողում ըզմանչի մասին, ինչպէս գրեցին լրագրիչները, Կալվական կամ Մակիզօնիան վերադառնալու ձևը ձգելու մասին: Մենք արագաբար քաղաքականութիւնը պէտք է ապագայում բացատարել բոլոր պետական լինել, մենք պէտք է դուրս գանք Ռուսաստանից, ինչպէս և Աւստրիայի ինտամակալութեան տակից: Մինչև որ չաւարտվի մեր ներքին վերածնութիւնը, մենք չենք կարող մտածել որևէ դաշնակցութեան մասին»:

ՆԵՐՄԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԱՅՐԸ խորին վշտով յայտարարում է զպրօցի բազմաշառ վատապաւոր ուսուցիչ և վերակացու:

ՊԱՐՈՆ ԳՐԻԳՈՐԻ
(ԳՐԻԳՈՐ ՏԵՐ-ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ)
Մահը, որ տեղի ունեցաւ ամսի 7-ին, գիշերվայ ժամը 3-ին: Յուզարկաւորութիւնը երեքշաբթի առաւօտան ժամը 10-ին զպրօցի հին շէնքից զվրի վանքի առևեկիցին Թարսումը իջնակների գերեզմանատանը:

Սօֆիա. — Նէվրոսիայի քաղաքագլխի օգնականը հետադարձ է, որ Մէրսից և Դէմիր-Հիսարից փախած բօլզարները չեն կարողանում հարբանք փոքրաւուսու, որովհետև նրանց պահում են յոյները:
Մեկնեցին մի խումբ ինժեներներ իրատօժ-Գիւմրի շինարարական ընկերության հետազոտութիւնների համար:
Բօլզարիան գործակալութիւնը հերքում է արտասահմանեան լրագրիչների այն տեղեկութիւնը, թէ բօլզարները կործանել են Մէլիկը: Ընդհակառակը, յոյներն են, որ ոչնչացրել են Մարուսիցան և Պէտրիան: 2050 բօլզար, Ֆլորինի շրջանից, մեռնում են քաղցից Արշախէյակի անմարդաբնակ կղզիներում:
Պահեստի զինուորները արձակվում են սեպտ. 10-ին:
Վիեննա. — «Կոր. Բիւրօյին» հարորդում են Վարսից. «Յրէկ կայացաւ բազմաժողով միտինգ և ընդունեց Էստր-փաշային դատաւիտող բանաձև: Միտինգին մասնակցողները բարեկամական ցույց արին աւստրո-ունգարական և իտալական հիւպատոսարանների կողմ»:
Բելգրադ. — Ալբանիայի սահմաններում տեղի ունեցող անկարգութիւնների պատճառով կառավարութիւնը արգելեց արևմտեան մասնի սերբիական հողատար և յայտնեց, որ սերբ գործերը հարկաբար կը լինեն գրասեղ թուրք ռազմականները Ալբանիայում:
Բելգրադ. — Պաշտօնական «Սամուգրայան» ընդգծում է սերբ-ալբանական սահմանագիծում տիրող դրուժնական լրջութիւնը և պարտաւում է պրօֆուկատոր գործակալների գործունեութիւնը, որոնք քարտուղ են արևմտական ապստամբութիւնը:
Պետոք թագաւորը վերադարձաւ Բելգրադ:
Սերբիական կառավարութիւնը լիազօրեցրեց արտասահմանեան իր ներկայացուցիչներին յիշեցնել մեծ պետութիւնների կառավարութիւններին այն փոսեղի մասին, որ սպանում է Սերբիային Ալբանիայի կողմից, որ ներկայումս գտնվում է իրապարտ աշխարհային պայմաններում: Այդ փոսեղը կը ստանայ անարկու ընտրութիւն, եթէ կարգուկանօնը Ալբանիայում ժամ առաջ չը վերականգնվի: Կառավարութիւնը հարկաբար կը նորից դրուել արտաւազմակերպեր: Նա համոզվում է, որ այդօրինակ գործողութիւնը ոչ միայն բոլոր է իր իրաւունքից, այլ և կարող է իր պարտականութիւնը: Չիւրդական միտինգը կարգադրել է ուժեղացնել սահմանադրման գիւղերի կազմը:

«Ա. Յր.»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը խոսակցութիւն է ունեցել թղթար պատգամաւորներից մէկի հետ:
«Բօլզարիան»-տակ է պատգամաւորը, յոյս ունի, թէ մեծ պետութիւնները, մասնաւոր Ռուսաստանը կը սնդեն Թիւրքիային՝ կատարելու Լոնդոնի պայմանագրերը Գժարագրաբար, մենք յուսախար եղանք: Մեծ պետութիւնները, որոնց թուով և Ռուսաստանը, Բօլզարիան զո՞ր բերին իրանց սեփական շահերին, նրանք խորհուրդ տուին մեզ անմիջական բանակցութիւններ սկսել Թիւրքիայի հետ այն հարաւոր, որ Արքայապետը զիջանի մեր կողմից նրան, որի փոխարէն մեծ պետութիւնները խոստանում են չափաւորել Թիւրքիայի պահանջները մնացած հարցերի նկատմամբ:

Մասնաւորութիւնը համազօր հանդիսացաւ Թիւրքիայից ողորմութիւն ակնկալելուն, վասն զի այժմ անհայտն է Բօլզարիայի գոյութեան հարցը: Եթէ մենք չը համաձայնեց Թիւրքիայի թիւրքաբան պայմաններին, նա անպայման առիթից կօղով իր գործերը անպաշտան Բօլզարիայի խորքը ուղարկելու: Այդ պայմանաւրէի հանդէպ մեզ ուղիղ ոչինչ չէ մտած, բայց եթէ համաձայնել մեզ առաջարկող բոլոր պահանջներին՝ վնասողով մենք զրկված կըք թիւրքական պահանջները քննելու: Հարաւորութիւնը անպատճառ, այդ պահանջները ուղարկվում են մեզ ուղիղաւորում ձևով ընդունել կամ մերժել: Իսկ ինչ են պահանջում մերանց Սլլլլլ, ստակին պաշտօնական բանակցութիւնների ժամանակ, թիւրքերը պահում էին զիջելու իրանց Ալբանաւորսի երկաթուղային կայարանը և Կըրք-Գիլիսէն: Երբ մենք դրանց զիջեցինք, միայնից պահանջեցին նաև Դիւթաւկան և Օրթաքէյոլը: Ճշմարտի կերպ վարվեցին թիւրքերը և պատերազմական գերիների հարցում: Սկզբում մեզ խոստացան վճարել նրանց պահանջը համար, իսկ յետոյ մերժեցին: Ինչ վերաբերում է Թիւրքիայից մեզ առաջարկող անտեսական արտօնութիւններին, իբրև վաճառատուցում նրանց բոլոր պահանջները կատարելու դէպքում, այդպիսիները (արտօնութիւններ) զիւրաւորակէ վերաբերում են Մուստաֆա-փաշա-Կէլէ-Ալպի երկաթուղաբնի, որ մասամբ անցնելու է Թիւրքիային:
«Այդ ստիճան ստորացման Բօլզարիային հասցրին նաև և առաջ Դանիւլը, Երկրորդ Սաղոսիլը և Երկրորդ մակիզօնացիք: Մի քանի տարի առաջ ազգային ժողովում Դանիւլը յայտնեց, որ Բօլզարիան չը պէտք է ունենայ այլ արտաքին քաղաքականութիւն: Երբ այդպիսիքը, որպեսին նրան իր մասնաճէ Ռուսաստանը: Բօլզարիան ընթացաւ այդ ճանապարհով և առաջին քայլը կաւա յայն, որ Ռուսաստանը պահանջեց կնքել բալկանեան դաշնակցութիւնը: Եւ ահա, չը նայած որ դաշնակցութեան պայմանները միայն այն էր, որպէսզի ուսուց կայարը միջնորդի զեր կատարել Բօլզարիայի և Սերբիայի միջև տարաձայնութիւնը ծագելու դէպքում, Սաղոսիլը անկողնից թող տուց մեզ և իրը բալկանեան ժողովուրդներին համար կորստաբեր կըրաւորական պատերազմը... Մակիզօնացիները՝ Բօլզարիային պատճառեց միայն ամենից աւելի է: Իրանց զազանութիւններով ու կողորմաներով բօլզարական պետական զանձարանի այդ պաշտօնները վարակաւ կեցին այնպիսի ուսուցող Բօլզարիայի իր թիւրքաբան իր թուրք յոյժերը գործարկեց ներքին ուժեղացման վրա:
«Մենք չենք կրողում ըզմանչի մասին, ինչպէս գրեցին լրագրիչները, Կալվական կամ Մակիզօնիան վերադառնալու ձևը ձգելու մասին: Մենք արագաբար քաղաքականութիւնը պէտք է ապագայում բացատարել բոլոր պետական լինել, մենք պէտք է դուրս գանք Ռուսաստանից, ինչպէս և Աւստրիայի ինտամակալութեան տակից: Մինչև որ չաւարտվի մեր ներքին վերածնութիւնը, մենք չենք կարող մտածել որևէ դաշնակցութեան մասին»:

ՆԵՐՄԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ԱՇԿԱՆՔՈՒԹԻՒՆԸ ցաւ ի սիրտ յայտարարում է իր հայրագործը:

ՊԱՐՈՆ ԳՐԻԳՈՐԻ
Մահը, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, սեպտեմբերի 7-ին:
761. 2-3

Սօֆիա. — Նէվրոսիայի քաղաքագլխի օգնականը հետադարձ է, որ Մէրսից և Դէմիր-Հիսարից փախած բօլզարները չեն կարողանում հարբանք փոքրաւուսու, որովհետև նրանց պահում են յոյները:
Մեկնեցին մի խումբ ինժեներներ իրատօժ-Գիւմրի շինարարական ընկերության հետազոտութիւնների համար:
Բօլզարիան գործակալութիւնը հերքում է արտասահմանեան լրագրիչների այն տեղեկութիւնը, թէ բօլզարները կործանել են Մէլիկը: Ընդհակառակը, յոյներն են, որ ոչնչացրել են Մարուսիցան և Պէտրիան: 2050 բօլզար, Ֆլորինի շրջանից, մեռնում են քաղցից Արշախէյակի անմարդաբնակ կղզիներում:
Պահեստի զինուորները արձակվում են սեպտ. 10-ին:
Վիեննա. — «Կոր. Բիւրօյին» հարորդում են Վարսից. «Յրէկ կայացաւ բազմաժողով միտինգ և ընդունեց Էստր-փաշային դատաւիտող բանաձև: Միտինգին մասնակցողները բարեկամական ցույց արին աւստրո-ունգարական և իտալական հիւպատոսարանների կողմ»:
Բելգրադ. — Ալբանիայի սահմաններում տեղի ունեցող անկարգութիւնների պատճառով կառավարութիւնը արգելեց արևմտեան մասնի սերբիական հողատար և յայտնեց, որ սերբ գործերը հարկաբար կը լինեն գրասեղ թուրք ռազմականները Ալբանիայում:
Բելգրադ. — Պաշտօնական «Սամուգրայան» ընդգծում է սերբ-ալբանական սահմանագիծում տիրող դրուժնական լրջութիւնը և պարտաւում է պրօֆուկատոր գործակալների գործունեութիւնը, որոնք քարտուղ են արևմտական ապստամբութիւնը:
Պետոք թագաւորը վերադարձաւ Բելգրադ:
Սերբիական կառավարութիւնը լիազօրեցրեց արտասահմանեան իր ներկայացուցիչներին յիշեցնել մեծ պետութիւնների կառավարութիւններին այն փոսեղի մասին, որ սպանում է Սերբիային Ալբանիայի կողմից, որ ներկայումս գտնվում է իրապար

բուններ և գաղանային լիւրաները եւ հան- գուցեակ հաշի Իրանի արդան գնի չնմանող այդ անհնէն՝ օտ. սահմանադրութեան նա- խորակին իսկ դատ կը բանայ գոմեցոց դէմ, պահանջելով իր երթոր արեան որպէս հասուցում 150,000 դրոշմ մը հարու մը և այլն և այլն Ազգ. պատրիարքարանի և տեղւոյս առաջնորդարանի ազգու միջա- մտութիւնով հարկի հոգ դատը անկախուե- ցաւ, երբ արդէն քաղցիկէր հիւանդութիւնը ստիպեց հաշի Իրանի արդան 14 ամիս- ներէ ի վեր անկողնու ծտակայն, որու հե- տանհրով մէկ-երկու շաբաթ առաջ կնքեց իր մահանացուն՝ պատուիրելով իր գաւակ- ներուն, որ առիթը հանանուն՝ չնոսանս Գոմեի դատը վերականգնու, շարունակելու:

Մահերու այս շաբաթ մէջ ամենին կղի- րականը եղաւ տեղւոյս նախկին քաղաքա- պետ հաշի Նիսալի էֆ. Հաշի-Իրանիմ- էֆէնդի-գաղէի մահը, որ պատահեալ յանկարծակի, սողերս գրեթէ ճիշդ մէկ օր առաջ: Ժողովրդեան ընկող, անոր մահը հետեանք է ըստ Ազգային ծոմագրութեան: Հաշի Նիսալի էֆէնդին ևս տեղւոյս ամե- նին աչքատու էջուրհասակներէն էր, թէն մարդու կողմէն նուազ քանակ ունէր: Այս գարնան ժողովրդական խիստ ծանր անվա- տանութեան քուէով ինկաւ քաղաքակառու- թեան պաշտօնէն:

Մուշի այս մահերու շաբաթին հայերն ալ ունեցան այս շաբաթուն խիստ սրտասուցիկ ու տրտալեցիկ մահ մը յանձնի երեսասարդ Մուշի Բոգանի, որից Միսաթ էֆ. Բոգան- նի, որ կարող եմ ըսել զոր գնաց կրկին մեր երկրէ վատթար ըէժիմի, պանթա- լանի ու շարքի սարսափին:

Բոգանից հարկ մի քանի ամիս առաջ ապստամ էր իր 21 տարեկան Մուշիցը զինուորապետութեան, վճարելով 61 օտա- ններ լիւրս և անէջ յետոյ Մուշիցը կը դա- ղէր իր ընտանիքը Խաւարիկ մէջ առտուրով: Միայն երբեմն կուգար-կերթար քաղաք, իր հօտին հրահանգներ տանալու և վերա- երած սարկները փոխադրելու վեր: Այլըն- դատում Մուշիցը մտապահելու կը հանդիպէր առաջակայն խմբերու, անձամբ կը տեսնէ ծանրորդներու սպանուելը և կողոպտուելը ու ինք մաղապտու կուգարի ինքնինը զա- րաք ձգելով: Այդ տեսը սպաւորութեանց սակ, մի քանի օրէն կը պատրաստուէ կրկին քաղաքէն վրւզ վերադառնալու: Այդ պարագային կը մտածէ ինքնապաշտպանու- թեան համար հնար վերցնել ստորանակ մը և, մի կերպ դաշն ձուր բերել յետոյ, ճամ- բայ կնիքէ առաջ իրենց տան արտին մէջ մէկ երկու հարածով կուզէ փորձել ա-

տորանակը, յետոյ կը մտնէ իր կնոջ հետ իրենց սենեակը՝ պատրաստուելու և մեկնելու: Այդտեղ ստորանակը մաքրելուն մի- ջոցին, վերջինս կը բացուի և գնդակը կար- ձակուի և կը զարչի Մուշիցի քուէի որպէս մահն և կը մտնուի ուղիղի մէջ: Տեղն ու տեղը կանչնանայ երեսասարդ, ինկած իր գետատի կնոջ բազուկներուն մէջ: Գործադր կնոջ ճիշդ ու արդարակն վրայ կը փութան անցնելները և կը հասցնեն բոշկական օգնու- թիւն, բայց արդէն շատ ուշ էր և Մուշիցը Բոգանի ալ գոհուած էր թիւրքական ան- վերջ արտաւերքերու խորոյկին Ամբողջ քաղաքը սպայ այս տարաբար հուճեալ ե- րեսասարդի եղերական մահը:

ՅՈՒՋՄՈՒՆԻՔՆԵՐԸ ՓՈՒՐ ԱՍԻԱՅՈՒՄ

Մենք «Օրվայ նորութիւններ» բաժնում հարգելի էինք մի քանի տեղեկութիւններ Բիթլիսի շրջակայքում քիւրդ-թիւրքական ընդհարումների մասին:

Այժմ ստացված են հետեւի վրացացիչ տեղեկութիւնները այդ խրտատներ մասին:

Ապստամբութեան պատճառը համարվում է այն, որ քիւրդները գտնու են երեսաս- սարդ-թիւրքերի նեղ-ազգայնական քաղա- քակառուութիւնից: Բացի դրանից՝ Բիթլիսի ջոյր պաշտանաները, պակասելով «Մ. և Ա.» կոմիտէին, իրանց բոլոր հակաօրի- նական զործողութիւնների համար մտած են համարեա անպատիժ, որպէս երեսիցը մեծ անբաւականութիւն է պատճառում տեղա- կան ազգաբնակչութեանը:

Բացի Բիթլիսից, գրութիւնը շատ վատ է նկարագրվում Փոքր Ասիայի մի շարք տեղերում նոյնպէս Ազգայնական կուր- թիւնաբար է վերաբերվում դէպի իշխա- նութեան ներկայացուցիչները և մեղադրում է 4. Պալի իշխանութեանը մշտական դա- ռահանքների համար: Համարեա բոլոր ազա- մաքրելի կանչվում են վերստական ծոմա- յութեան, իսկ այդ հանդամանքը ստակել վնաս է պատճառում շինական անասու- թեանը: Այն, ինչ որ կանայք և երկիւններն են ժողովում դաշնակց, իրվում և ուղարկ- վում է թրակիս: Ժամադարները ըսելի գոր- ծողութիւնները անհարգաբերել են Գաղա- ներում շատ կրպակներ փակված են կա- ուսկարութիւնը վերցրած ազգայնների հա- մար չէ վճարուէ:

Չնկած ընդհարումները շարունակվում են, ըստ որում Բիթլիսի շրջակայքում ա- այժմ պարտութիւն են կրում կառավարա- կան կանոնադր զօրքերը:

համար, որից նա դուրս ելաւ երկրի տարածութեամբ ընդարձակված և ա- ւելի յարգելի: Վերջում թագաւորը յայտնեց, որ մեծ նշանակութիւն է տակն երկու երկրները միացնող արաբիցիոն կապերը պահպանելուն ու զարգացնելուն և իմեց պրեզիդենտի, տիկին Պուանկարէի և Ֆրանսիայի փառքի կենացը:

Երկու բաժակաձուները յալեցին յոսնկայն և յունաց ազգային օր- ներդի նուազանութեամբ:

Հելլենների թագաւորը առաւօտեան ընդունեց Պիլոսին և խօսեց 40 րոպէ- թագաւորը Պուանկարէին յանձնեց Փրկչի մեծ խաչը:

Քորթո.—Պուանկարէն ազգաբնակու- թեան օգնացիներով մեկնեց Պարթ:

Կիլիկ.—Պուանկարէն և Պորթրի անգամ- ների, հասարակական հաստատութիւն- ների և հայրենասիրական կազմակեր- պութիւնների ներկայացուցիչներ ներ- կայութեամբ կայացաւ ազգայնական ակումբի կազմած խնդարը: Նախագա- հում էր Պեա. Պորթրի անգամ Օֆ- րոյսիօրը Արտաստանիցին Մաօլիպինի յիշատակին նուիրված ճառեր: Նացիո- նալիստների և հոկտեմբերեանների ներ- կայացուցիչները իրանց ճանդերում կոչ արին միանալ առ Ռուսաստանը սու- ծած սիրոյ հողի վրա:

Պատերազմ.— Կիլիկից վերադարձան Կոկոզցիքը, Բուլայօրը, Տիւրաշէլը, Ռա- ռիտօսօրը, Սարէքը:

Կաս Ֆրէդէրիկը մեկնեց Լիվալիս:

Լոնդոն.—Ուրբաթ օրը ուսուցչ հա- լատորը Պորթրիպից մեկնելուց ա- լաւ մասորիական և իտալական ծովա- յին կցորդները այցելեցին «Բիւրիկը», ուր ընդունվեցին ծովակալ Հէստէնց:

Թարթ.—Մէլլիսի ընտրութիւնները իրանց դէմ են յարուցանում ազգա- ընակութիւնը: Շուկաները փակվեցին իբրև բողոք, բայց յետոյ շնորհիվ վար- չական միջոցների նորից բացվեցին:

Եկաւ անգլիական պարլամենտի ան- դամ Բէկիտօրը:

Կ. Պոլիս.—Բացվեց «Մ. ու Ա.» կուսակցութեան կոնգրէսը: Մասնակե- ցում են գաւառական կոմիտէները 85 անգամներ: Նախագահում է Անմէլ Ռի- գան: Կոնգրէսը կը տեւ մօտ մի ամիս:

Կ. Պոլիս.—Լրագիրներում երեցած այն տեղեկութիւնը, թէ ուսուցչ դե- սանտանը իբր թէ ի պատիւ բոլոր պատգամաւորների ընդունելութիւն էր կազմակերպված, մտացածի է. ոչ մի կազմակերպութիւն չէր կազմակերպված: պատգամաւորները հրաւիրված էին միայն հերթական դիւանագիտական ճաշի օրը կազմած երեկոյթին, բայց ընտկվելով Պէրայում և զբաղված լի- նելով տեղի ունեցող բանակցութիւն- ներով՝ պատգամաւորները առաջուց ներդրութիւն չկարողացան, որ անկարող են գալ:

Հոռո.—Եկաւ բուսական արտաքին գործերի մինիստր Տակէյոնէսկուն և մեկնեց Ֆիուլի կուրօքը, ուր Սա- նուլիսիսն ի պատիւ նրա նախաձեռ- անեց:

Հոռո.—Ամբողջ Իտալիայում հան- դիստով տուկեց իտալական զօրքի յա- ճեթական մուրքի տարեդարձը Յերեկով իր կազմակերպիչին լիբերալ սաօ- ցիալիստները: Հոռոյի քաղաքապետը Նախկին արդարակառութեան ցնծալին ռազմիկները մէջ արտասանեց հայրենա- սիրական ճառ և ընդգծեց ազատու- թեան ու քաղաքացիական իրաւունք- ների դարգացումը Իտալիայում, յայտ- նելով որ քաղաքական բեւեկցիան այն- զօր է:

Սօֆիա.—Բարդի Դիմիտրիեւը մեկ- նում է Պետերբուրգ իր պաշտօնին: Լէյտնորս թագուէին ընդունեց Կար- նէլիի մասնագործիկը:

Տօկիո.—«Մոցի-Սիւմբուր» սպէլ է արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Մատսուի տեղեկութիւնը, թէ իբր չի- նական կառավարութիւնը երկրից է կրում Չիանտունի զօրքերի ապստա- ըութիւնից, եթէ նրանց ստիպվի ներք- զուցութիւն խնդրել Նանկինում եւսպոնա- կան հիւղատանարանից:

Անգլո-եւսպոնական բանկը փակվում է գործ չը լինելու պատճառով:

Սան-Րօսօրը.— Տակօյոնէսկուն ըն- դունեց թագաւորից և հրաւիրվեց նախաձեռնը:

ՌՈՒՍԱՅՆ ՆԱԽԱՏՈՒՄԻ ԱՅՅԸ ՅԻՄՆԱՍԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 և 8 սեպտեմբերի

Բրէստ.—Ժամը 11 ու 30 րոպէին եկաւ ուսուցչ նաւատորմը և թիւրա- նօթաձուգութիւն փոխանակեց ծովային մարտիկներին և նաւահանգստի դէմով գնացող նաւերն հետ նաւատորմին դիմաւորելու համար հաւաքվել էր մեծ բազմութիւն:

Բրէստ.—Հէստէնց իր շտաբի և նա- ւերի հրամանատարների ուղեկցու- թեամբ պաշտօնական այցելութիւններ գործեց: Ֆրանսիական պաշտօնական անձինք այցելեցին Հէստէնցը Հէստէնց պարզապարզ Գառուաւոր Լէգէօնի շքանշանով Փոզոցները լի են ուսու և ֆրանսիացի նաւաստիներով: Շատ աներ զարգարված են դրօշակներով:

Բրէստ.—Ի պատիւ ուսուցչ նաւա- տորմի ներկայացում կայացաւ քաղա- քային թիւարձում, ուր նաւաստիներին յատկացված էր 600 տեղ: Գաղաքա- գլուխը իր օգնականի հետ ընդունեց ծովային օֆիցէրներին Ռուսները ա- մենակեց ջրային տարկան են դար- ձած:

Կ. ՊՈՍԻ ԱՅՅՑՑ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՋԱԼԻՆ ԵՊ.Ի ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆԱԲԱՄԱՆԵՐԸ

Երէկ (սեպտ. 30 օրտա.) ազգային ժո- ղով Մայր եկեղեցու մէջ գումարուցեալ, ըստ սովորութեան, կատարելու համար պատրիարքական ընտրութիւնը:

Ատենաը բացուելէն առաջ արդէն կար- ծիքներու փոխանակութիւններ կը կա- տարուէին երեսփոխանաց միջև և որոշ հո- սանքներ կրեակն ևս կազմակերպուեցին մասնաւոր կերպով ալ գումարուցիչն ունե- նակ հաղթ, արդէն որոշ կերպը թէ ընդ- նախոր համամտութիւն մը կար Դեպրե- քերի առաջնորդին անձին վրայ:

Մեծ-Ղարաբլիտ, 6 սեպտեմբերի

Իմ խորին ցաւակցութիւն են յայտնում լրագրական գործիչ Յով. Տէր-Մարտիտեա- ի մահին առիթով: Նա իր պատանեկա- կան ժամանակները միջև կը լինէր ստանց յետ նախնիներ, հայրենասէր զինուորի պէս անհրաժեշտ քայլերով առաջ էր տանում այն սուրբ զօրակց, որի վրա զբաղած էր «Մշակ» բառը:

Երեսուցի Մամիկան

Երէկ իրանց պարսկերէից, քերական, թիւրքերէից, մահմեդական լեզուականներից պաշտաններուն համար Սալայն այդ պատ- մական ծառայութեան յիշատակը վառուց է կրկին իսկ ժառանգութիւն մնաց այն իր- ուցիւնը, որ Ռուսաստանը պաշտպանելով կողմնական քրիստոնեաներին, յամենին դէպի նրանց իր լինանութեանը ենթար- կեց իսկ այդ չին ներում ոչ մեծ, ոչ էլ մանր ժողովուրդները, ինչպէս մենք տես- նում ենք Լեւոնտանի և Ֆրանսիայի հա- թիւրաբանայ փորձից: Ես չեմ խօսում վրա- ցիները և հայերը՝ դէպի մեզ ունեցած ա- րարութեան մասին, որովհետեւ նրանց ըզ- զացմունքները առ մեզ շատ բարձր են ու խայտաբղէ: Կողմնական հասարակ ժողո- վուրդը մարտ քաղաքական դիտակցու- թեամբ յօժարակամ հարկուց առաւանակ տիրակառութեան հետ, քանի նրանում տես- նում էր անպարկեղելի ու շիտակ ոյժ, որ ա- ջորութեամբ ճնշում է տեղական անխիա- նութիւնը: Բայց վերջին 10-ամեակում Ռուսաստանի պրէստիճը, դժբաղդաբար, ըն- լու է նոյնիսկ անբերկրական քրիստո- նեակ հասարակ ժողովրդի աչքում, որովհե- տա թէ անպարկեղելիութիւնը, թէ առաջ մանր իշխանութիւնները անբերկրականութեամբ չեն կառավարուելու: Ինչ վերաբերված էր նաև և վրայի ինտելիգենցիային, նա իր ամբողջ աշխարհայեցողութեամբ օտարա- ցել է Ռուսաստանից: Ինչպէս ամեն այլազ- անի ինտելիգենցիան մեզ մօտ—են կառուց- նեց—ինչպէս ամեն մի ինտելիգենցիա ե- րեսուցի և հայերի ինտելիգենցիան և հասարակական կազմը սկզբունքով թշնամի են այն նոր արարողութեան, որ կոչվում է ինտելիգենցիան:

Այն կառուց սխալը, որի մէջ ընկնում էին իրանց պարսկերէից, քերական, թիւրքերէից, մահմեդական լեզուականներից պաշտաններուն համար Սալայն այդ պատ- մական ծառայութեան յիշատակը վառուց է կրկին իսկ ժառանգութիւն մնաց այն իր- ուցիւնը, որ Ռուսաստանը պաշտպանելով կողմնական քրիստոնեաներին, յամենին դէպի նրանց իր լինանութեանը ենթար- կեց իսկ այդ չին ներում ոչ մեծ, ոչ էլ մանր ժողովուրդները, ինչպէս մենք տես- նում ենք Լեւոնտանի և Ֆրանսիայի հա- թիւրաբանայ փորձից: Ես չեմ խօսում վրա- ցիները և հայերը՝ դէպի մեզ ունեցած ա- րարութեան մասին, որովհետեւ նրանց ըզ- զացմունքները առ մեզ շատ բարձր են ու խայտաբղէ: Կողմնական հասարակ ժողո- վուրդը մարտ քաղաքական դիտակցու- թեամբ յօժարակամ հարկուց առաւանակ տիրակառութեան հետ, քանի նրանում տես- նում էր անպարկեղելի ու շիտակ ոյժ, որ ա- ջորութեամբ ճնշում է տեղական անխիա- նութիւնը: Բայց վերջին 10-ամեակում Ռուսաստանի պրէստիճը, դժբաղդաբար, ըն- լու է նոյնիսկ անբերկրական քրիստո- նեակ հասարակ ժողովրդի աչքում, որովհե- տա թէ անպարկեղելիութիւնը, թէ առաջ մանր իշխանութիւնները անբերկրականութեամբ չեն կառավարուելու: Ինչ վերաբերված էր նաև և վրայի ինտելիգենցիային, նա իր ամբողջ աշխարհայեցողութեամբ օտարա- ցել է Ռուսաստանից: Ինչպէս ամեն այլազ- անի ինտելիգենցիան մեզ մօտ—են կառուց- նեց—ինչպէս ամեն մի ինտելիգենցիա ե- րեսուցի և հայերի ինտելիգենցիան և հասարակական կազմը սկզբունքով թշնամի են այն նոր արարողութեան, որ կոչվում է ինտելիգենցիան:

Այն կառուց սխալը, որի մէջ ընկնում էին իրանց պարսկերէից, քերական, թիւրքերէից, մահմեդական լեզուականներից պաշտաններուն համար Սալայն այդ պատ- մական ծառայութեան յիշատակը վառուց է կրկին իսկ ժառանգութիւն մնաց այն իր- ուցիւնը, որ Ռուսաստանը պաշտպանելով կողմնական քրիստոնեաներին, յամենին դէպի նրանց իր լինանութեանը ենթար- կեց իսկ այդ չին ներում ոչ մեծ, ոչ էլ մանր ժողովուրդները, ինչպէս մենք տես- նում ենք Լեւոնտանի և Ֆրանսիայի հա- թիւրաբանայ փորձից: Ես չեմ խօսում վրա- ցիները և հայերը՝ դէպի մեզ ունեցած ա- րարութեան մասին, որովհետեւ նրանց ըզ- զացմունքները առ մեզ շատ բարձր են ու խայտաբղէ: Կողմնական հասարակ ժողո- վուրդը մարտ քաղաքական դիտակցու- թեամբ յօժարակամ հարկուց առաւանակ տիրակառութեան հետ, քանի նրանում տես- նում էր անպարկեղելի ու շիտակ ոյժ, որ ա- ջորութեամբ ճնշում է տեղական անխիա- նութիւնը: Բայց վերջին 10-ամեակում Ռուսաստանի պրէստիճը, դժբաղդաբար, ըն- լու է նոյնիսկ անբերկրական քրիստո- նեակ հասարակ ժողովրդի աչքում, որովհե- տա թէ անպարկեղելիութիւնը, թէ առաջ մանր իշխանութիւնները անբերկրականութեամբ չեն կառավարուելու: Ինչ վերաբերված էր նաև և վրայի ինտելիգենցիային, նա իր ամբողջ աշխարհայեցողութեամբ օտարա- ցել է Ռուսաստանից: Ինչպէս ամեն այլազ- անի ինտելիգենցիան մեզ մօտ—են կառուց- նեց—ինչպէս ամեն մի ինտելիգենցիա ե- րեսուցի և հայերի ինտելիգենցիան և հասարակական կազմը սկզբունքով թշնամի են այն նոր արարողութեան, որ կոչվում է ինտելիգենցիան:

Այն կառուց սխալը, որի մէջ ընկնում էին իրանց պարսկերէից, քերական, թիւրքերէից, մահմեդական լեզուականներից պաշտաններուն համար Սալայն այդ պատ- մական ծառայութեան յիշատակը վառուց է կրկին իսկ ժառանգութիւն մնաց այն իր- ուցիւնը, որ Ռուսաստանը պաշտպանելով կողմնական քրիստոնեաներին, յամենին դէպի նրանց իր լինանութեանը ենթար- կեց իսկ այդ չին ներում ոչ մեծ, ոչ էլ մանր ժողովուրդները, ինչպէս մենք տես- նում ենք Լեւոնտանի և Ֆրանսիայի հա- թիւրաբանայ փորձից: Ես չեմ խօսում վրա- ցիները և հայերը՝ դէպի մեզ ունեցած ա- րարութեան մասին, որովհետեւ նրանց ըզ- զացմունքները առ մեզ շատ բարձր են ու խայտաբղէ: Կողմնական հասարակ ժողո- վուրդը մարտ քաղաքական դիտակցու- թեամբ յօժարակամ հարկուց առաւանակ տիրակառութեան հետ, քանի նրանում տես- նում էր անպարկեղելի ու շիտակ ոյժ, որ ա- ջորութեամբ ճնշում է տեղական անխիա- նութիւնը: Բայց վերջին 10-ամեակում Ռուսաստանի պրէստիճը, դժբաղդաբար, ըն- լու է նոյնիսկ անբերկրական քրիստո- նեակ հասարակ ժողովրդի աչքում, որովհե- տա թէ անպարկեղելիութիւնը, թէ առաջ մանր իշխանութիւնները անբերկրականութեամբ չեն կառավարուելու: Ինչ վերաբերված էր նաև և վրայի ինտելիգենցիային, նա իր ամբողջ աշխարհայեցողութեամբ օտարա- ցել է Ռուսաստանից: Ինչպէս ամեն այլազ- անի ինտելիգենցիան մեզ մօտ—են կառուց- նեց—ինչպէս ամեն մի ինտելիգենցիա ե- րեսուցի և հայերի ինտելիգենցիան և հասարակական կազմը սկզբունքով թշնամի են այն նոր արարողութեան, որ կոչվում է ինտելիգենցիան:

Այն կառուց սխալը, որի մէջ ընկնում էին իրանց պարսկերէից, քերական, թիւրքերէից, մահմեդական լեզուականներից պաշտաններուն համար Սալայն այդ պատ- մական ծառայութեան յիշատակը վառուց է կրկին իսկ ժառանգութիւն մնաց այն իր- ուցիւնը, որ Ռուսաստանը պաշտպանելով կողմնական քրիստոնեաներին, յամենին դէպի նրանց իր լինանութեանը ենթար- կեց իսկ այդ չին ներում ոչ մեծ, ոչ էլ մանր ժողովուրդները, ինչպէս մենք տես- նում ենք Լեւոնտանի և Ֆրանսիայի հա- թիւրաբանայ փորձից: Ես չեմ խօսում վրա- ցիները և հայերը՝ դէպի մեզ ունեցած ա- րարութեան մասին, որովհետեւ նրանց ըզ- զացմունքները առ մեզ շատ բարձր են ու խայտաբղէ: Կողմնական հասարակ ժողո- վուրդը մարտ քաղաքական դիտակցու- թեամբ յօժարակամ հարկուց առաւանակ տիրակառութեան հետ, քանի նրանում տես- նում էր անպարկեղելի ու շիտակ ոյժ, որ ա- ջորութեամբ ճնշում է տեղական անխիա- նութիւնը: Բայց վերջին 10-ամեակում Ռուսաստանի պրէստիճը, դժբաղդաբար, ըն- լու է նոյնիսկ անբերկրական քրիստո- նեակ հասարակ ժողովրդի աչքում, որովհե- տա թէ անպարկեղելիութիւնը, թէ առաջ մանր իշխանութիւնները անբերկրականութեամբ չեն կառավարուելու: Ինչ վերաբերված էր նաև և վրայի ինտելիգենցիային, նա իր ամբողջ աշխարհայեցողութեամբ օտարա- ցել է Ռուսաստանից: Ինչպէս ամեն այլազ- անի ինտելիգենցիան մեզ մօ

Դարուն գիւղ (Միգրիկ շրջ.), 5 սեպտ. Խորին շրջով ուղարկել են թանգազին Մշակիչ ամենազին գործիչ Յովհ. Տէր-Մարտիրոսին մանր նրա մանր զգույն կարուստ է Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի անունով և լուսամբա գաղափարին հետևող անձնուէր մասաւորականներին համար: Հանդիստ անհիշելի անտոնալի Յովհաննէս:

Մակար Զարարեան

Թախտարազար, 3 սեպտեմբերի Այսօր կարգալով թանգազին Յովհաննէս Տէր-Մարտիրոսին մանրական մասին, ստանդիցա գրագիրը խորագրով շրջանային այդ բոլոր թախտարազարին հայ հասարակութեանը Մինք ամենքս ողբում ենք արժատարար գործիչ մանր:

Բոլոր հայերի կողմից՝

Աբէլ Լուսինեան

Բալախանի, 7 սեպտեմբերի Այսօր իմացայ «Մշակիչ» խորագրով թանգազին Յովհ. Տէր-Մարտիրոսին մանրական մասին, ստանդիցա գրագիրը խորագրով շրջանային այդ բոլոր թախտարազարին հայ հասարակութեանը Մինք ամենքս ողբում ենք արժատարար գործիչ մանր:

Տիգրան Արեւելակեան

ՊԱՐՄԻ ԳՐԻԳՈՐԻ ԴԱՅՄԱՆԻ ԱՌԱՋ

Հէնց նոր են վերադառնում Պարսի Գրիգորի հոգեհանգիստը: Ներսիսեան զգրոցիչն ինչու ինչուսով դաժնում, ուր տաննակ տարիներ Պարսի Գրիգորը սպիտակաբեր գլուխը բաց, կանգնած էր լինում աշակերտներին առջև իբրև վերակացու, կարգ պահպանելով զպարտական հանձնարար ժամանակ, այժմ գրգռված է Պարսի Գրիգորը դառալով մէջ: Թեմակալ առաջնորդը, քանանախալան դասի հետ, հոգեհանգիստի տխուր և սիրովի կարգն են կատարում. շուրջ կանգնած է մեծ բազմութիւն՝ բոլորն էլ ինտելիգենտներ:

Հոգեհանգիստը ժողովրդական-հասարակական է բառի լուրջ իմաստով: Հանուցեցաւ շուրջը զավանդներ, ազգականներ. թարման նախաձեռնութիւնը յանձն է առել Ներսիսեան զգրոցիչը, որի հոգաբարձական և ուսուցչական կարգը զարկեց, իսկ աշակերտութիւնը բախում ներկայ են հոգեհանգիստին եւ ոչ միայն ներկայ կարգից, այլ և նախկին կարգից անդամները: Նախկին հոգաբարձուներ, նախկին ուսուցիչներ և նախկին ասիեր Ներսիսեան զգրոցիչը բոլոր ներկայ են, բոլորն էլ ինքնաբերաբար, առանց հանգուցեցեալի ազգականներին պատվիրու ներքին դիտարկութեան, այլ լոկ ինչպէսցեալ, սիրելի Պարսի Գրիգորին համար են եկել այնպէս Բոլորը զեղի հանուցեցեան զգում են սէր և յարգանք, ոչ մէկի որոտում չը կայ որեւէ դասն յիշատակ նրա վերաբերմանը:

Ձէ լավում լաց ու հեծկանք, բայց կայ խոր անխնայութիւն և վերջ. վերջ և զարմանք, որ Պարսի Գրիգորը մեռավ: Բոլոր ներկայ կողմերից իրանց քան, երեսուն, քառասուն, յիսուն ասարկայ յիշողութեան մէջ միշտ տեսել Պարսի Գրիգորին կենդանի, Ներսիսեան զգրոցիչը բախում իր հանրաբար քայլերով յետ ու առաջ շրջալին. բոլոր ներսիսեան զգրոցիչ մտաբերելիս՝ հետք տնոջա կապում էին Պարսի Գրիգորին: Բախում շրջալին, կամ հանդէսներէ ժամանակ աշակերտներին զլինել կանգնած եւ այժմ ասարկեակ էր թվում, որ նորից

կողմանան փոխաբան, եւ բացատրում են երկու պատճառներով: Կոմիտ անձնական վերանորոգութեան և նրա չափազանց զուսուսակ հասակով: Նուրիւմ լինելով Ռուսաստանին, կոմիտ Կործնող-Դաշակովը ըստ երեւոյթի, ինչ կարող երեակային Ռուսաստանին ոչ անձնապէս մարդին: Արդհետեւ փոխաբանի պատաստում մուտք չունեն միտմիտ անձինք, որոնք իրանց ցոյց տային Ռուսաստանի թշուառներ ու զուսուսակներ, այլ ընդհակառակն, այդ պատրու լի է կովկասեան շահագործող մարդկանցով, ուստի յարգելի կողմը ուրցն ակամայից մտածում է, թէ բոլոր հայերն են, թէ բոլոր վրացիք ևս ողբալով են միեւնոյն երկրագործութեամբ Ռուսաստանի տառչ: Սակայն այդ ինձ թուում է, այն սովորական թուութիւնն է, որ մարդ յաճախ ծառերի պատճառով չէ կարողանում անասող տեսնել Միտ կողմից, ինչպէս յայտնի է, մենք ամենքս ընդունակ ենք դատելու Աստուծոյ աշխարհի մասին երկրասարքական անհնչելի տպագրութիւններով: Կոմիտ Կործնող-Դաշակովը իր ծառայութիւնը սկսելով Կովկասում կէս դար արտադրող առաջնի Բայց այն ժամանակ թէ դարը, և թէ աշխարհը այլ էին: Ինտելիգենտական (ինչպէս զիտեղիական) նոր էր կարգադրու հերթովում: Թեպետ էր կովկասեան պատերազմի հերոսական զարք ներկայ փոխաբան ոչ միայն լուսն էր ևս և վրացի Ներսիսեանի մասին, որոնք ուսու հերոսներին նա կողմ-կողմէ կուսում էին ընդհանուր թշուառ դէմ, այլ և անձանք ծանաչում էր նրանց: Կոմիտ կարող էր մէկ անգամ ընդմիջապէս համոզուողը կարգել, թէ բոլոր վրացիք և բոլոր հայերը միշտ էլ այդպիսին են, այսինքն իսկապէս պատրաստ են իրանց արքիւնը թափել ընդհանուր յայտնութեան համար: Բայց եթէ այդպէս է, այն ժամանակ կամը մտածում է երկու հան-

անդէս կար ներսիսեան զգրոցում, բայց Պարսի Գրիգորը ոչ բախում աշակերտներին մէջ է շրջում և ոչ դաժնում աշակերտներին զլինել կանգնած կարգ է պահպանում այլ: Դարձող մէջ պատկած է, և իր սանդիս ու թոնա-սանդիսը հոգեհանգիստի կարգ են կատարում նրա վրա:

Որքան վեհ է մանր, որքան սիրովի է հասարակական անկեղծ յարգանքը զեղի այսպիսի ննջեցեալը:

Ներսիսեան զգրոցիչը որքանով իր կրտսերական հավատարմով պարտունայից: Թող նրա մեծապէր պատկերը կախել իր բազմապիսի ծառայող մշակները շարքում, որպէս զի յաջորդ ուսանող սերունդները միշտ տեսնեն ու միշտ յիշեն անտոնալի Պարսի Գրիգորին: Ստ. Մակարեանց

«ՐԿ. ԵԾՃՈՍՏԻՆ» ԼՐԱԳՐԻ 50-ԱՄԵՆԱԿԻ.

Սեպտեմբերի 3-ին—Ներկայ թիվանի— լրացաւ «ՐԿ. ԵԾՃ»-ի գոյութեան 50-ամեակը: Այդ առիթով թիւթի խմբագրութիւնը ապագայի է մի առաջնորդող յօդուած, որից մենք քաղում ենք հետեւեալը:

Որպէս զի թիւթը, լրագրի 50 տարի գոյութեան ունենալով, —ասում է «ՐԿ. ԵԾՃ»-ն, դա հարուստիւս երկուցի է նորինսկ Արևմուտքում, իսկ մեզ մաս, Ռուսաստանում, նորինսկ բացառիկ ձիւղ է, մեր մէջ գոյութեան ունեն պարբերական թիւթերը, որոնք առկա են են, քան «ՐԿ. ԵԾՃՈՍՏԻՆ»-ն, բայց այդ բոլոր հրատարակութիւնները պիտարապէս պարտական կամ կրտսեր պարտական թիւթեր են, որոնք կարողանալ են իրանց գոյութիւնը պահպանել շնորհիւ գանձարանի կողմից բաց թողնված նպատակներին:

1863 թ-ի սեպտեմբերի 3-ին, երբ լուստես լրագրի առաջին Ձեւը, թիւթը թէ արտաբերել և թէ ներքին կողմից ի հարկէ շատ քիչ նմանութիւն ունէր ներկայ «ՐԿ. ԵԾՃ»-ի հետ: Նա մի փոքրիկ թիւթ էր և իր ծառայող հայեր էր հանում մեր օրերում հրատարակվող թիւթերի քառորդին: Հրատարակվում էր շաբաթը 3 անգամ և բաժանորդագիրն էր ըստ Ուղարկութեան՝ կիծ-ժողովրդական, թիւթ: Նայենա-սիւրական էր:

Նրա առաջին խմբագրող յայտնի գրող Ս. Պավլովն էր, որը սակայն շատ շուտ մեռաւ, մնալով խմբագրի պաշտօնում ընդամենը 7 ամիս: Պավլովի օրերում թիւթը մեծ տեղ էր բացել գաւառական թղթագործութիւններին համար, մի նորութիւն՝ որի վրա մայրաքաղաքների ուր թիւթերը առանձին ուղարկութիւն չէին դարձնում: Այդ գրողները, ի հարկէ, պատահական թղթագործներ էին և ոչ պրոֆեսիոնալ գրողներ, ինչպէս այժմուս նրանց թղթագործութիւնները ներքին պատում էր տեղական նորութիւնների շուրջը և յօդուածները կրում էին սովորաբար ձեւակալ խմբագրութեան վերտուածութիւնը:

Լրագրի 2-րդ խմբագիրն էր Նիկոլայ Սիկովցովը: Այդ օրերից թիւթից սկսեց զգալի կերպով առաջադիւնել: Թիւթի խմբագրութիւնը մի առանձին ուղարկութիւն էր դարձնում քաղաքային և դեմատվային հիմնադրութիւններ և դատաստանական նոր կարգերի վրա, որոնք այդ օրերում նոր էին ծնունդ առել երկրի մէջ: Թիւթը մի առանձին գաղափարով յիշատակում և դրուստում էր սկսում հասարակական ինքնազարմուծութեան փորձերը և ընդհակառակը, բացասաբար վերաբերվում զեղի այն ամենը, ինչ որ չէր կրում այդ ոգին:

Գրական Կովկասեան պատերազմը սպասար բնաւորութեան էր. նա ծագեց հէնց միևնույն վրացիների և հայերի պաշտօնատեղեան համար և տեղի ունեցաւ նրանց կռուուան աշակերտութեամբ Անա թէ ինչու այդ մանր ժողովուրդները այն ժամանակ հաստատարել էին Ռուսաստանին, շահանտելով նրանից իրանց շահերը: Բայց զրանից, համարեա մշտական պատերազմների դարձանքը մշակել և Կովկասի համար ապագական սերունդ, անկեղծ պատերազմաւեք Ոչ բոլորը համար, ի հարկէ, այլ շատ կովկասցիներին համար կենացի երջանկութիւն էր կազմում կուս. թէ ուժ հետ և ինչի համար, այդ միևնույն էր: Որովհետեւ Ռուսաստանում դեռ հնուց վարվում էր bellum omnium contra omnes, ուստի անգամ մահուկականները հանդէս էին գալիս ընդդէմ մահուկականներին, և Ռուսաստանը, իբրև պատահական զարնակից, իր շարքերում ունէր նորինսկ թիւթը-հերոսներին, որոնք պատում ծառայում էին նրա դրօշակի տակ: Բայց այն, ինչ որ երբեմն էր, այն չէ, ինչ կայ: Ընդհանուր թիւթում զէմ տեղի ունեցող պատերազմի հետ մէջ տեղից վերաբաւ նաև այն պիւրը, որ միայնակ էր Ռուսաստանի հետ նրան օտար ցեղերը: Մնում են, ի հարկէ, Ռուսաստանին հաւատարմ միանգամայն առաջացած հերոսական ստեմերը, բայց ոչ բոլորը նրանք առաջական և ոչ ամենքն էին հերոս: Գինըսով Դուստրաէն էլ է վրացի, պատգամաւոր Չիլի-իձէն էլ է վրացի: Թէ մէկին կարելի է վրաստանակ, որ նա չէ աստանակ և չէ ստորանայ դաւանանք, մինչդեռ երկրորդը և նմանները յայտնի է թէ ինչպիսի կուսակցութեան են պատկանում...

(Վերջը միւս անգամ)

Այդ գծի հետ միասին թիւթը մի առանձին ուղարկութիւն էր դարձնում և իր աշխատակիցների կողմի վրա:

Կարելի է ասել, որ այդ հանգամանքը— համախմբել իր շուրջը հասարակութեան մէջ գործող նշանաւոր գրողներին և գործիչներին— լրագրի արագիցիս գծերից մէկն է սկսած 1868 թականներից մինչև մեր օրերը:

1868 թ., երբ թիւթը ամենօրեայ դարձաւ, նա գրգռեալ իր ծառայող ներկայ թիւթի 1/3-ականը հարկ էր կազմում:

Թիւթը արագ կերպով սկսեց զարգանալ մասնաւոր այն ժամանակ, երբ նրա աշխատակիցները թիւթ մէջ մասն այնպիսի գրողներ, ինչպիսիք են՝ Ա. Պանի-կովը, Վ. Սօրոլովիկը (թիւթի 3-րդ խմբագրողը) և Ս. Չուբուրովը: Դա 70-ական թականներին սկիզբներն էր: Նրանք ահալին զարկ տուին թիւթի զարգացմանը: Նրանք համոզված կօնսիտուցիւնատերներ էին: Նրանք համոզված էին, որ երկիրը կարող է բարգաւաճել, առաջ ընթանալ, քաղաքակրթվել, իր ոյժերի մէջ ամբնալ միայն այն ժամանակ, երբ նրան շնորհվի քաղաքական ազատութիւնը: Դա թիւթի զըլլաւոր հաւատամքն էր: Թիւթը գործունէութեան այդ գլխաւոր գիծը օրէ-ցօր ժողովում էր իր շուրջը միշտ նորանոր գրողներին, նորինսկ այնպիսի գրողներին, որոնք այդ քաղաքական ազատութիւնը՝ այլ և իրարից տարբեր կերպով էին ըմբռնում:

«ՐԿ. ԵԾՃ»-ի մէջ այդ օրերից մինչև այսօր աշխատակցի են, ի մէջ այլոց հետեւեալ գրողները, գործիչները, գիտականները. Դիտեսախի, Մարտիցով, Մակիմ Կոպիտովի, Սիլոսն, Ենաթուս, Գլեք Ուսպիսկի, Չուբուրովի, Իւսակով, Լեյ Տօլստոյ, Շչեքրին, Միխայլովի, Չերնի-շովիկ, Կամրով, Չեխով, Կորոլնիկ, Իլյուս, Հերցին, Մակիմ, Մակիմ, միւս կողմից Կապիլին, Ստասուլեւիչ, Կոմի, Ս. Տրուբեցկոյ, Վլադ Սօրովիչ:

Այդ գրողներից շատերը, որոնք նորինսկ մի բանակ չէին պատկանում և ուրիշ թիւթերի մէջ շատ անգամ հանդէս էին գալիս, իբրև զապախարակեան հակառակորդներ, «Ր. Ե. Ծ. Գ.»-ի մասնաւոր Սօրովիկի խմբագրութեանը, ստիպված էին կենսորոնանալ, ծանրանալ ինչպէս, երկրորդներին այն գիծեր էին, որոնք ամենքի համար ամենից թանկ էին և արժեքաւոր: Իսկ այդ բոլորը համար ամենից թանկ և արժեքաւոր գիծը կայանում էր նրա մէջ, որ այդ աշխատակիցները միմեանս թիւթը ունէր այն անդրադեմի համոզումը, որ երկիրը առաջ քաշուա, հասարակութիւնը վերանորոգելու, վերակազմելու համար անհրաժեշտ է, որ իրա՛ հասարակութեան մէջ անհնալայն կերպով պատաստվի և զարգանայ ինքնադրժուութեան և ինքնաձեւանման ոգին:

Այդ գաղափարին ծառայելը, պիտի ասել, կարում է «Ր. ԵԾՃ»-ի գոյութեան գլխաւոր առանձնապատկութիւններից մէկը՝ սկսած 1870-ական թականների սկիզբից մինչև մեր օրերը: Ա. Արևեստ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեպտեմբերի 7-ին Բօրֆօմում Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչի ներկայութեամբ օժից Մեծ Իշխան Միխայլ Նիկոլայի իշխարանը, որ կուսուցել են զիւրացիները:

Թիւթիւում ստացված տեղեկութիւնները համաձայն, բոլոր լուրերն այն մասին թէ՛ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վորոնցով-Դաշակով թողնում է իր պաշտօնը, միանգամայն անհիմն են ներկայանում:

Կիւրակի Լէյնէլի, երկուշաբթի, Ներսիսեան զգրոցիչն հին շինութեան մէջ կատարվեց հոգեհանգիստ հանգուցեալ Պարսի Գրիգորի զապալի վրա: Հոգեհանգիստին ներկայ էին զարգային, կուսուցական հաստատութիւնները, մասնաւոր ներկայացուցիչներ և հանգուցեալի իշխատող յարգող ընդ թուրքի Յուզարկաթուրութիւնը և թարգման տեղի կուսուցայ յայտը:

Ներսիսեան զգրոցիչը հոգաբարձութիւնը ինչպիսի է մեղ տղիկ հետեւեալը. Անիս 7-ին, շաբաթ օրը, վախճանից զարգեց ռուս վերակացու Պարսի Գրիգորը (Գրիգոր Տէր-Յարութիւններին): Հոգաբարձութիւնը այդ առիթով գումարով արտաքոյ կարգի նիստ, որոշեց նախ՝ զին տեղափոխել նախկին զարգային գրախմբ և այնտեղից կատարել յարգալուրութիւնը: Երբ օրից յետոյ կատարեց հոգեհանգիստ ներկայութեամբ արքայան նախագահին Երկրորդ թարգման կատարել զարգիչը հաշուէ, երեքշաբթի, ամիս 10-ին, Սօլիվանի գիւրդանատանը Երբօրը՝ ընտրել թարգման կարգաւոր ժամանակողովի նախագահ վերահասու Յ. Սուսուցիկին, Գ. Կապիտանի և Յ. Ալիխանեանին, իսկ հոգաբարձու Ալեքսանդր Պապովեանին յանձնարարել խօսելու հրատարակեան հոգաբարձութեան կողմից: Չորրորդ յայտարարել զամբաստան խօսել ցանկացողներին, որ նախօրօք զլինել թարգման կարգաւորի ժամանակողովին: Հինգուրորդ յայտարարել լրագրիւրում է լուր հասարակութեան հանգուցեալի մահուն առիթով վիցերօրը՝ թարգման ներկայ լինել հոգաբարձական, ուսուցչական և աշակերտական ամբողջ կազմով, իսկ երեքշաբթի խումբը ամեն կեկիցի երգելու պատարասական ամբողջ կազմով, որ հան-

զուցեալը 52 տարի անընդհատ նուրիւր է իրան մտաղ սերնդի կրթական և դաստիարակութեան գործին, նրա յիշատակը զըլլաբողոք յաւերճանցիկ համար առաջնիկ հոգաբարձական նիստերից մէկում ունենալ առանձին խորհրդակցութիւնը:

Կիրակի, սեպտ. 8-ին, Կովկասի փոխարքայի օգնական Է. Վատացի 25 հոգու մասնակցութեամբ այցելեց Գորու գաւառի կրթա կայարանի մօտ եղած Աւսարկեսանի կուսուցիչը, որտեղ շատ բաւարար վիճակի մէջ են այգեգործութիւնը, մրգերի դէպի մայրաքաղաքները փոխադրութիւնը և ստամոնիքի պատրաստութիւնը: Աւսարկեսանները սիրովը կերպով ցոյց տուին կատարածքի բոլոր արդիւնաբերութիւնները: Վատացին հիմք դրեց մի նոր տնկարանի, որը նշանակած է զեղերի համար: Այցելուները թուում էին Կովկասի, Հայ և Վրաց Գիւղատնտեսական, նաև այգեգործական ընկերութեան նախագահները, Թիֆլիսի նահանգապետը և քաղաքապետը, մասնապետներ, հետաքրքրուողներ Աւսարկեսանների կալուածքում կան ուսանելի կողմեր, արժանի լրակատար ուղարկութեան:

Երեկ, ցերեկվայ ժ. 12-ին, էլեքտրօգարնի երեկեակութիւնը պէտք է վերակալը, որովհետև լուրը կեսերի վերաբերմամբ համաձայնութիւն էր կայացած է էլեքտրօգարնի վարչութեան և զործախօյ ծառայողների միջև Սակայն վերջին րօպէին յայտնի դարձաւ, որ ընկերութեան վարչութիւնը կարող է վճարել միայն գործադուլ ամբողջ ընթացքում չաշխատած օրերի կէսի համար, մինչդեռ ծառայողները պահանջում են ամբողջը: Այդ հանգամանքն էլ հարկաւորեց նոր բանակցութիւն սկսելու երկուստեք, իսկ մինչ այդ էլեքտրօգարնի գործադուլը չարձանակվել: Անհայն հաւանականութեամբ այդ կէսի նկատմամբ էլ կը լինի համաձայնութիւն այս երկու օրս:

Ներկայացուցիչական զխաւոր կառավարիչ Կրիլովիչին ամենապատակ զբուրեան և ներկայացուցիչ Կովկասի գիւղատնտեսութեանը բարձրացնելու միջոցները մասին Կրիլովիչին ասելով՝ կովկասեան աղքատագործական համար առկա կարիք է այդ բարեկարգումը երկրի խաղաղամասն համար: Բարեկարգման մէջ կենտում են ուսուցումը, գաղթականութիւնը, գիւղատնտեսական ընկերութիւններն զարկ տալը և Կովկասեան լուսնաշրջապոլ երկրաբուի կատուցանելը:

Թիֆլիսում պարբերաբար խորըրդակցութիւններ են տեղի ունենում քաղաքային վարչութեան պատշաճ հաստատութիւններում խօրհրայի դէմ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու մասին: Նորին ինքնապատկանութիւնը գործած 20-ամեայ աշակերտ Բաղախանի ծնողները իրանց գաւառի յիշատակը յաւերճանելու համար 1000 ռուբլի են նուրիւր յօդուած 2-րդ անտարական զգրոցիչ:

Պետական Դուսմայի անգամ Գեղովանի ներկայումս Բաղուած ծանօթանում է զործադուլի գրեթե անստեղծ հետ իր ժողոված նիւթերի հիման վրա, նա սօց-դեմօկրատները կողմից հարցադրում է ներկայացուցիչ կառավարութեանը Պետական Դուսմայի առաջին իսկ նիստում:

Սեպտեմբերի 8-ին Հասարակական սկուսների ժողովը դատաստութիւնները ծրարել մշակելու ներկայ սեղօնի համար Ժողովի ներկայ էին մօտ 25 հոգի: Նախագահ Գ. Մ. Թումանովի սկուսների բացման նպատակի և ներկայ ժողովը զարմուծանքների մասին տուած համառօտ բացատրութիւնից յետոյ, ժողովը ներկայ եղող դատաստութիւնները համաձայնութեամբ մշակեց դատաստութիւնները մի համառօտ ծրարելու մասին: Մահուկական ներկայացուցիչներն սէ-գօնը Թիֆլիսում սկսվելու է սեպտ. 13-ից: Գիւրմանայից հրաւերված է զերեսան Կաշարկիս:

Ինչպէս հետագրում է «ԵՅԱԿ»-ի թղթակիցը Պետերբուրգից, Դ. Աւան-Իւզբաշեան իր նախաձեռնիքի իրաւունքները, որ ներկայումս կազմով տրված են Թիւրքիան Ընկերութեանը, վաճառել է մասնաւոր առեւտրական, առաւտիական և այլ բանկերի խմբին:

Սեպտ. 6-ին Վօլգայայ փող. հիւրանացիներից միում անձնապատկեան նրա պատակով առգնանակ է պարպել իր վրա Պետերբուրգի պոլիտեխնիկոսի ուսանող Ի

